ANTIOKSIDANTLARNING MELAZMA DAVOSIDAGI AHAMIYATI.

Yuldashova S.A.,[1] Yusupova Sh.A.,[2] Yuldasheva I.J.[3]

[1]Urganch davlat tibbiyot Instituti ichki kasalliklar va dermatovenerologiya kafedrasi assistenti

[2]Urganch davlat tibbiyot Instituti ichki kasalliklar va dermatovenerologiya kafedrasi PhD, katta o`qituvchisi

[3]Urganch davlat tibbiyot Instituti ichki kasalliklar va dermatovenerologiya kafedrasi magistranti

Kirish. Melazma yuz terisining giperpigmentatsiyasi bilan tavsiflangan keng tarqalgan dermatologik kasallik bo‘lib, ko‘pincha quyosh ta’sirida kuchayadi. Kasallik asosan ayollarda uchraydi va Fitzpatrick teri tiplari III dan VI gacha bo‘lgan shaxslarni ko‘proq ta’sir qiladi. Melazmaning etiologiyasi ko‘p omilli bo‘lib, genetik, gormonal va atrof-muhit omillari o‘zaro ta’sir qiladi. So‘nggi yillarda melazma patogenezida oksidativ stressning roli o‘rganilmoqda, chunki reaktiv kislorod turlarining (ROS) ortishi teri hujayralariga zarar yetkazib, yallig‘lanish va pigmentatsiyani kuchaytiradi. Shu sababli, antioksidantlar melazma davolashida istiqbolli vosita sifatida ko‘rib chiqilmoqda.

Material va uslub. Ushbu tizimli sharh PubMed ma’lumotlar bazasida so‘nggi 10 yil ichida (2024-yil 31-yanvargacha) chop etilgan melazma va antioksidantlar mavzusidagi 30 ta ilmiy maqolani o‘z ichiga oladi. Tadqiqotlar orasida randomizatsiyalangan boshqariladigan tadqiqotlar, klinik sinovlar, kuzatuv tadqiqotlari mavjud. Ma’lumotlar ikki mustaqil tadqiqotchi tomonidan to‘plangan va tadqiqot dizayni, bemorlar soni hamda samaradorlik ko‘rsatkichlari tahlil qilingan.

Natija va muhokamalar. Tadqiqotlar natijalariga ko‘ra, turli antioksidantlar melazma davolashda samarali bo‘lib, ularning ayrimlari an’anaviy dori vositalariga teng yoki undan yaxshiroq natijalar ko‘rsatdi. Jumladan:

Vitamin C: Fizik davolash usullari bilan birgalikda qo‘llanganda (kimyoviy piling, lazer) melazma darajasi ancha kamaygan. Vitamin C mezoterapiya, mikroterapiya va lazer bilan kombinatsiyada samaradorligi oshgan.

Sisteamin: Tabiiy aminotiol bo‘lib, stabilizatsiya qilingan shaklda qo‘llanilganda, gidrokinonga o‘xshash samaradorlikni ko‘rsatgan, lekin yon ta’sirlari kamroq bo‘lgan.

Silymarin: Quyosh nurlarining salbiy ta’sirini kamaytirib, yallig‘lanishni va pigmentatsiyani pasaytirgan. Gidrokinon bilan taqqoslaganda kamroq yon ta’sir bilan teng samaradorlik ko‘rsatgan.

Polypodium leucotomos ekstrakti (PLE): Gidroxinon bilan birgalikda qo‘llanganda melazma yaxshilanishini tezlashtirgan, ammo ayrim tadqiqotlarda natijalar aralash bo‘lgan.

Lykopin (pomidor ekstrakti): Qo‘shimcha davolash sifatida qo‘llanganda, superoksid dismutaza (SOD) darajasini oshirib, melazma darajasini sezilarli kamaytirgan.

Sink sulfat: Ba’zi samaradorlik ko‘rsatgan, ammo gidrokinon kabi kuchli emas.

Melatonin: Antioksidant xususiyatlarga ega bo‘lsada, melazma darajasida statistika jihatdan ahamiyatli yaxshilanish ko‘rsatilmagan.

Glutation: Traneksamik kislota va boshqa vositalar bilan birgalikda qo‘llanganda melazma darajasini sezilarli kamaytirgan va davolash samaradorligini oshirgan.

Shuningdek, vitaminlar C, E va ferulik kislota kombinatsiyasi, sinbiotiklar va boshqa antioksidantlar qo‘shimcha sifatida samarali bo‘lishi mumkinligi ta’kidlangan.

Xulosa. Antioksidantlarning melazma davolashda muhim roli borligi aniqlandi. Vitamin C, sisteamin, silymarin, glutation va PLE kabi moddalar an’anaviy dori vositalariga alternativ yoki qo‘shimcha sifatida samarali va xavfsiz hisoblanadi. Melatonin ta’siri hozircha yetarlicha isbotlanmagan. Kelajak tadqiqotlari antioksidantlarning mexanizmlari va uzoq muddatli samaradorligini o‘rganishga qaratilishi zarur. Shunday qilib, antioksidantlar melazma terapiyasida yangi va istiqbolli yondashuvlarni taqdim etadi.